YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2011. november 29.[1]

C-406/10. sz. ügy

SAS Institute Inc.
kontra
World Programming Ltd

(A High Court of Justice [England & Wales] Chancery Division [Egyesült Királyság] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Szellemi tulajdon — 91/250/EGK irányelv — 2001/29/EK irányelv — A számítógépi programok jogi védelme — Más számítógépi program funkcióit átvevő különböző programok létrehozása a forráskódhoz való hozzáférés nélkül”

1. A jelen előzetes döntéshozatali eljárásban a Bíróságnak a 91/250/EGK[2] irányelv értelmében a számítógépi programokat, valamint a 2001/29/EK[3] irányelv értelmében a műveket a szerzői jog alapján megillető jogi védelem terjedelmét kell pontosan meghatároznia.

2. Közelebbről a High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Egyesült Királyság) lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében egy számítógépi program funkciói és programnyelve szerzői jogi védelemben részesülnek-e. E rendelkezés kimondja, hogy a védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik, és emlékeztet arra, hogy a számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötletek és elvek ennek az irányelvnek az értelmében nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

3. Emellett a Bíróságot annak a megállapítására kérik, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését és 6. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül engedélyköteles cselekménynek az az eset, amikor a jogszerű felhasználó a kódot többszörözi vagy az adatbázis formátumának kódját lefordítja annak érdekében, hogy a saját számítógépi programjában olyan forráskódot hozzon létre, amely képes arra, hogy ilyen fájlformátumot olvasson és írjon.

4. A fentieken túl a kérdést előterjesztő bíróság arra kéri a Bíróságot, hogy pontosítsa a számítógépi program szerzőjét megillető kizárólagos jogok alóli – a hivatkozott irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében meghatározott – kivétel terjedelmét, miszerint a számítógépi program valamely példányának jogszerű felhasználója a jogosult engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult.

1 — Eredeti nyelv: francia.

2 — A számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv (HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.).

3 — Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.).

5. Végül a Bíróságnak vizsgálnia kell a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontjában előírt védelem terjedelmét is, mely biztosítja a szerzőnek műve közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözése engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát. Közelebbről azt kell megállapítani, hogy egy számítógépi program használati útmutatójában leírt egyes részeknek egy másik számítógépi programban vagy használati útmutatóban történő többszörözése sérti-e ezen rendelkezés értelmében az eredeti használati útmutatón fennálló szerzői jogot.

6. A jelen indítványban kifejtem azokat az indokokat, melyek alapján úgy vélem, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem a számítógépi program funkcionalitását és a programnyelvet önmagában nem illeti meg. A nemzeti bíróságnak azonban meg kell vizsgálnia, hogy e funkcionlitásnak a saját számítógépi programjába való átvételével e program szerzője többszörözte-e az első program elemeinek jelentős részét, amelyek a szerző saját szellemi alkotásának kifejezései.

7. Emellett azt indítványozom majd a Bíróságnak, hogy állapítsa meg, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését és 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy nem minősül engedélyköteles cselekménynek az az eset, amikor a jogszerű felhasználó a kódot többszörözi vagy az adatbázis formátumának kódját lefordítja annak érdekében, hogy a saját számítógépi programjában olyan forráskódot hozzon létre, amely képes arra, hogy ilyen fájlformátumot olvasson és írjon, amennyiben ez elengedhetetlen a különböző programok részeinek együttes működtetéséhez szükséges információk megszerzéséhez. E tevékenység azonban nem ereményezheti azt, hogy a jogszerű felhasználó saját programjában többszörözze a számítógépi program kódját, amit a nemzeti bíróságnak kell ellenőriznie.

8. Ezt követően kifejtem azon indokokat, amelyek alapján úgy vélem, hogy a hivatkozott irányelv 5. cikkének (3) bekezdését a 4. cikk a) és b) pontjával, valamint az 5. cikk (1) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a „program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása […], amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult” csak azokat a tevékenységeket foglalja magában, amelyre e személy a szerzői jog jogosultjától engedélyt kapott, valamint a számítógépi program rendeltetésszerű használatához szükséges betáplálást és futtatást. A program működésének e rendelkezések szerinti megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása nem eredményezheti, hogy a számítógépi program példányának használatára jogosult személy a szerzői jog által védett adatokhoz – mint a forráskód vagy a tárgykód – hozzáférjen.

9. Végül annak megállapítását javaslom majd a Bíróságnak, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a számítógépi program használati útmutatójához kapcsolódó szerzői jogot sértheti a használati útmutatóban leírt egyes elemeknek egy másik számítógépi programban vagy használati útmutatóban történő többszörözése, amennyiben – s ezt a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálni – az így többszörözött elemek a szerző saját szellemi alkotása kifejeződésének tekinthetők.

I – A jogi háttér

A – *Az uniós jog*

1. A 91/250 irányelv

10. A 91/250 irányelv célja a tagállami jogszabályok harmonizálása a számítógépi programok jogi védelme terén, a legalacsonyabb védelmi szint meghatározásával [4].

4 — Lásd ezen irányelv első, negyedik és ötödik preambulumbekezdését.

11. A hivatkozott irányelv nyolcadik preambulumbekezdése értelmében a program minőségi vagy esztétikai jellemzőinek vizsgálata nem alkalmazható feltételként annak megítélésekor, hogy a számítógépi program eredeti alkotás-e.

12. A 91/250 irányelv tizenharmadik preambulumbekezdése kijelenti, hogy az egyértelműség kedvéért világossá kell tenni, hogy a számítógépi programnak csak a kifejezési formája részesül védelemben, és hogy a program valamely eleme – ideértve a csatlakozási felületet – alapjául szolgáló ötletek és elvek ezen irányelv értelmében nem állnak szerzői jogi védelem alatt. E szerzői jogi alapelvnek megfelelően, amennyiben ezek az ötletek és elvek a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak, úgy ezen irányelv értelmében nem állnak védelem alatt. [5]

13. Ezen irányelv 1. cikke a következőképpen fogalmaz:

„1. Ennek az irányelvnek a rendelkezései szerint a tagállamok a számítógépi programokat az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezmény értelmében vett irodalmi műként szerzői jogi védelemben részesítik. Ennek az irányelvnek az alkalmazásában a »számítógépi programok« fogalma magában foglalja azok előkészítő dokumentációját is.

2. Az irányelv alapján biztosított védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik. A számítógépi program bármely elemének – beleértve a csatlakozási felületeket – alapjául szolgáló ötletek és elvek ennek az irányelvnek az értelmében nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

3. A számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltétel nem alkalmazható.”

14. A fent említett irányelv 4. cikke előírja:

„Az 5. és 6. cikk rendelkezéseire is figyelemmel, a jogosult 2. cikk szerinti kizárólagos jogai magukban foglalják az alábbi cselekmények elvégzését vagy engedélyezését:

a) a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözése. Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye;

b) a számítógépi program lefordítása, átdolgozása, feldolgozása és bármely más módon történő módosítása, valamint ezek eredményének többszörözése a számítógépi programot módosító személy jogainak sérelme nélkül;

c) a számítógépi program vagy másolatai bármilyen formában történő nyilvános terjesztése, beleértve a bérbeadást is. A program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.”

15. A 91/250 irányelv 5. cikke értelmében:

„1. Külön szerződéses kikötés hiányában a 4. cikk a) és b) pontjában foglalt cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.

5 — Lásd a 91/250 irányelv tizennegyedik preambulumbekezdését.

2. Szerződéssel nem zárható ki, hogy a számítógépi program jogszerű felhasználója biztonsági másolatot készítsen, amennyiben az az említett felhasználáshoz szükséges.

3. A számítógépi program valamely példányának jogszerű felhasználója a jogosult engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult."

16. Ezen irányelv 6. cikke a következőképpen fogalmaz:

„1. Nincs szükség a jogosult engedélyére, ha az önállóan megalkotott számítógépi program más programokkal való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzéséhez elengedhetetlenül szükséges kódjának a 4. cikk a) és b) pontja értelmében vett többszörözése, illetve lefordítása, feltéve hogy:

a) e cselekményeket az engedéllyel rendelkező személy vagy a program példányának felhasználására jogosult másik személy, vagy ezek nevében az erre felhatalmazott személy végzi;

b) az együttes működtetéshez szükséges információ korábban nem volt az a) pontban említett személyek számára könnyen hozzáférhető; és

c) ezek a cselekmények az eredeti számítógépi programnak csak az együttes működtetéshez szükséges részeire korlátozódnak.

2. Az (1) bekezdés rendelkezései alkalmazása révén szerzett információ:

a) az önállóan megalkotott számítógépi programmal való együttes működtetésen kívül más célokra nem használható fel;

[…]

3. Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezménnyel összhangban e cikk rendelkezései nem értelmezhetők úgy, hogy lehetséges legyen oly módon történő alkalmazásuk, ami indokolatlanul károsítaná a jogosult jogos érdekeit, illetve akadályozza a számítógépi program rendes felhasználását."

17. Egyebekben a 91/250 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének második mondata szerint minden, a 6. cikkel vagy az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételekkel ellentétes szerződéses kikötés semmis.

2. A 2001/29 irányelv

18. A 2001/29 irányelv tárgya a szerzői jog és a szomszédos jogok belső piaci védelme, különös tekintettel az információs társadalomra. [6]

19. Az irányelv alkalmazása nem érinti többek között a számítógépi programok jogi védelmére vonatkozó, már létező rendelkezéseket. [7]

20. Ezen irányelv 2. cikkének a) pontja kimondja, hogy a tagállamok a szerzők számára műveik tekintetében biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát.

6 — Lásd az irányelv 1. cikkének (1) bekezdését.

7 — Lásd a 2001/29. irányelv 1. cikke (2) bekezdésének a) pontját.

B – *A nemzeti jog*

21. A 91/250 és a 2001/29 irányelvet a szerzői jogról (számítógépi programokról) szóló 1992. évi rendelettel [Copyright (Computer Programs) Regulations 1992], valamint a szerzői és szomszédos jogokról szóló 2003. évi rendelettel (Copyright and Related Rights Regulations 2003) módosított, a szerzői jogról, formatervezési mintákról és szabadalmakról szóló 1988. évi törvény (Copyright, Designs and Patents Act 1988, a továbbiakban: az 1988. évi törvény) ültette át a belső jogba.

22. Az 1988. évi törvény 1. cikke (1) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy a szerzői jog olyan tulajdonjog, amely az eredeti irodalmi, drámai, zenei vagy művészeti műveken áll fenn. A törvény 3. cikke (1) bekezdésének a)–d) pontja szerint „irodalmi mű” alatt minden írott, beszélt vagy énekelt – a drámai vagy zenei műtől eltérő – művet értünk, amely magában foglalja többek között az adatbázistól eltérő táblázatot vagy összeállítást, a számítógépi programot, a számítógépi program előkészítő dokumentációját és az adatbázist.

23. A hivatkozott törvény 16. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében egy mű szerzői jogi jogosultjának kizárólagos joga van a mű többszörözésére.

24. Az 1988. évi törvény 16. cikke (3) bekezdésének a) és b) pontja szerint egy mű vonatkozásában a szerzői jog által korlátozott cselekmények a mű egészére vagy bármely jelentős részére, akár közvetlenül, akár közvetve vonatkoznak.

25. E törvény 17. cikkének (2) bekezdése értelmében az irodalmi, drámai, zenei vagy művészeti művek tekintetében a többszörözés a művek bármilyen anyagi formában történő másolását jelenti. Ez jelenti a mű bármilyen elektronikus hordozón történő tárolását.

26. Az 1988. évi törvény 50BA. cikkének (1) bekezdése azonban kimondja, hogy nem minősül a szerzői jog megsértésének, ha egy számítógépi program példányának jogos felhasználója megfigyeli, tanulmányozza vagy kipróbálja a program működését az adott program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult. Az 50BA. cikk (2) bekezdése pedig megerősíti, hogy amennyiben egy cselekményt a jelen cikk (1) bekezdése engedélyez, akkor nem bír jelentőséggel, hogy létezik-e, vagy sem olyan szerződéses kikötés vagy feltétel, amely tiltani vagy korlátozni kívánja e cselekményt.

II – A tényállás és az alapeljárás

27. A SAS Institute Inc. (a továbbiakban: SAS Institute) fejlesztette ki a SAS néven ismert analitikai szoftvereket (a továbbiakban: SAS rendszer). A SAS rendszer integrált programcsoport, amely adatkezelési és adatelemzési – és különösen statisztikai elemzési – feladatok elvégzését teszi lehetővé a felhasználók számára. A SAS rendszer központi összetevője a Base SAS. Ez utóbbi lehetővé teszi a felhasználók számára alkalmazási programok (szkriptek) írását és futtatását adatkezelés céljából. Ezen alkalmazásokat az ún. SAS nyelven írják.

28. A Base SAS működése kiterjeszthető további összetevők segítségével. A jelen eljárás vonatkozásában különösen három releváns. Ide tartozik a SAS/ACCES, a SAS/GRAPH és a SAS/STAT (a továbbiakban a Base SAS-sal együtt: SAS összetevők).

29. A nemzeti bíróság előadása szerint a jelen jogvitát megalapozó eseményeket megelőzően a SAS Institute vevőinek nem volt más lehetősége, mint hogy folyamatosan megszerezzék a SAS összetevők használatát biztosító licencet annak érdekében, hogy a már meglévő – SAS nyelven írt – alkalmazási programjaikat futtathassák, és újakat alkothassanak. Amennyiben ugyanis egy vevő egy másik szolgáltató szoftverére kívánt áttérni, akkor a már létező alkalmazási programokat át kellett írnia egy másik nyelvre, ami jelentős ráfordítást jelent.

30. Ez indította arra a World Programming Ltd-t (a továbbiakban: WPL), hogy megalkossa saját alternatív számítógépi programját, a World Programming Systemet (a továbbiakban: WPL rendszer), mely képes a SAS nyelven írt alkalmazási programok futtatására.

31. A WPL nem titkolt szándéka a SAS összetevők funkcionlitása nagy részének lehető legpontosabb utánzása volt. Ennek megfelelően megpróbálta biztosítani, hogy ugyanazon adatbevitelek [8] ugyanazon adatkinyeréseket [9] eredményezzék. A WPL arra törekedett, hogy vásárlóinak alkalmazási programjai ugyanúgy futtathatók legyenek a WPL rendszeren, mint a SAS összetevőkön.

32. A kérdést előterjesztő bíróság leszögezi, hogy nincs arra vonatkozó adat, hogy ennek során a WPL hozzáfért volna a SAS összetevők forráskódjához [10], hogy lemásolta volna a SAS összetevők forráskódjának bármely szövegrészét, vagy hogy lemásolta volna a SAS összetevők forráskódja szerkezeti felépítésének bármely részét.

33. A SAS Institute annak megállapítását kéri, hogy a WPL tevékenysége sérti a számítógépi programokon fennálló szerzői jogát. A brit bíróságok két különböző határozatának értelmében nem minősül a szerzői jog megsértésének, ha a számítógépi program forráskódja szerzői jogi jogosultjának versenytársa tanulmányozza a program működését, és ezt követően megírja az e funkcionalitást utánzó saját programját.

34. Vitatva ezt a jogértelmezést, a SAS Institute felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bíróságnál. Fő kifogásai a WPL-lel szemben az alábbiak:

– a WPL rendszer megalkotása során a WPL lemásolta a SAS rendszer – a SAS Institute által kiadott – kézikönyveit (a továbbiakban: SAS kézikönyvek) és ezáltal megsértette a SAS kézikönyveken fennálló szerzői jogot;

– ebből eredően a WPL közvetetten lemásolta a SAS összetevőket magában foglaló számítógépi programokat, és ezáltal megsértette a SAS összetevőkön fennálló szerzői jogot;

– a WPL a felhasználási szerződésbe ütközően, és az ezzel kapcsolatosan vállalt kötelezettségekkel ellentétesen használta a SAS rendszer „Learning Edition” név alatt ismert verzióját, és ezáltal megsértette a „Learning Edition”-ön fennálló szerzői jogot, valamint

– a WPL saját kézikönyve (a továbbiakban: WPL kézikönyv) megalkotása során megsértette a SAS kézikönyveken fennálló szerzői jogot.

III – Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

35. Mivel a High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division oldalán kétségek merültek fel az uniós jogi rendelkezések értelmezésével kapcsolatosan, úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) Ha egy számítógépi program (a továbbiakban: első program) irodalmi műként szerzői jogi védelem alatt áll, akkor a(z) [91/250 irányelv] 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a szerzői jogi

8 — Az adatbevitel a felhasználók által betáplált adat.

9 — Az adatkinyerés a számítógép által kezelt adatbevitel eredménye.

10 — Egy számítógépi program alapja a programkészítő által megalkotott forráskód. E szavakból álló kód az emberi elme számára érthető. A gép számára azonban e formában végrehajthatatlan. A végrehajthatóság érdekében meg kell fejteni, majd a gép nyelvére bináris formában – általában 0 és 1 számjegyekkel – átírni. Ezt nevezzük tárgykódnak.

jogosult versenytársa – az első program forráskódjához való hozzáférés nélkül – közvetlenül vagy valamilyen eljárás – mint amilyen a tárgykód felfejtése – útján, másik programot (a továbbiakban: második program) hoz létre, amely az első program funkcióit másolja le?

2) Befolyásolja-e az első kérdésre adandó választ az alábbi körülmények bármelyike:

   a) az első program funkcionalitásának jellege és/vagy terjedelme;

   b) az első program szerzője által az első program funkcionalitásának kigondolása során ráfordított szakértelem, szellemi erőfeszítés és munka jellege és/vagy terjedelme;

   c) a részletesség foka, amelyen az első program funkcionalitását a második program lemásolta;

   d) ha a második program forráskódja olyan mértékben másolja le az első program forráskódjának szempontjait, ami már több, mint ami feltétlenül szükséges volna az első programmal megegyező funkcionalitás létrehozásához?

3) Ha az első program olyan alkalmazási programokat értelmez és hajt végre, amelyeket az első program felhasználói írtak az első program szerzője által kigondolt programozási nyelven, amely az első program szerzője által kigondolt vagy kiválogatott kulcsszavakat, valamint az első program szerzője által kigondolt szintaxist tartalmaz, akkor a(z) [91/250 irányelv] 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a második programot úgy írták meg, hogy értelmezi és végrehajtja ezen alkalmazási programokat ugyanazon kulcsszavak és ugyanazon szintaxis használatával?

4) Ha az első program sajátos formátumú, az első program szerzője által kigondolt adatfájlokat olvas és ír, akkor a(z) [91/250 irányelv] 1. cikk (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a második programot úgy írták meg, hogy azonos formátumú adatfájlokat tud írni és olvasni?

5) Változtat-e az első, harmadik és negyedik kérdésre adandó válaszon az, ha a második program szerzője a második programot:

   a) az első program működésének megfigyelése, tanulmányozása és kipróbálása által hozta létre; vagy

   b) az első program szerzője által megalkotott és kiadott, az első program funkcióit leíró kézikönyv (a továbbiakban: kézikönyv) olvasása által hozta létre; vagy

   c) az a) és b) együtt?

6) Ha egy személy az első program egy példányát engedély alapján jogosult használni, akkor a(z) [91/250 irányelv] 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az engedélyes jogosult a szerzői jogosult engedélye nélkül a programot betáplálni, futtatni és tárolni azért, hogy megfigyelje, kipróbálja vagy tanulmányozza az első program működését abból a célból, hogy a program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza, ha az engedély feljogosítja az engedélyest az első program betáplálására, futtatására és tárolására az engedély által biztosított különös célból történő használat során, de az első program megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása céljából végzett cselekmények túllépnek az engedély által biztosított célon?

7) Úgy kell-e értelmezni a(z) [91/250 irányelv] 5. cikkének (3) bekezdését, hogy az első program működésének megfigyelését, kipróbálását vagy tanulmányozását úgy kell tekinteni, mint amit az első program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása érdekében tettek, ha ennek célja, hogy a második program szerzője:

a) meggyőződjön az első program működési módjáról, különösen a kézikönyvben nem szereplő részletek tekintetében, abból a célból, hogy a második programot a fenti első kérdésben meghatározott módon írja meg […];

b) meggyőződjön arról, hogy az első program hogyan értelmezi és hajtja végre az általa értelmezett és végrehajtott programnyelven írt programutasításokat (lásd a fenti harmadik kérdést) […];

c) meggyőződjön az adatfájlok formátumáról, amelyeket az első program ír, vagy olvas (lásd a fenti negyedik kérdést) […];

d) összehasonlítsa a második program és az első program teljesítményét, abból a célból, hogy megvizsgálja a két teljesítmény eltérésének okát, és hogy javítsa a második program teljesítményét;

e) párhuzamos próbákat végezzen az első programon és a második programon azért, hogy a második program fejlesztése során összehasonlítsa az adatkinyeréseket, különösen azáltal, hogy ugyanazon próbaszkripteket futtat mind az első programon, mind a második programon;

f) meggyőződjön az első program által generált naplófájl adatkinyeréséről azért, hogy ezzel azonos vagy megjelenésében hasonló naplófájlt alkosson;

g) az első programot adatok (valójában, az USA államai és az irányítószámok között kapcsolatot létrehozó adatok) kiadására késztesse abból a célból, hogy meggyőződjön arról, hogy ez megfelel-e a hivatalos adatbázisok adatainak, és ha nem felel meg, akkor úgy programozza a második programot, hogy az első programmal megegyező módon válaszoljon az azonos adatbevitelre.

8) Ha a kézikönyv irodalmi műként szerzői jogi védelem alatt áll, akkor a [2001/29 irányelv] 2. cikkének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy sérti a kézikönyvön fennálló szerzői jogot, ha a második program szerzője a második programban többszörözi, vagy nagymértékben többszörözi a kézikönyvben leírt alábbi elemek bármelyikét:

a) az első programba foglalt statisztikai műveletek kiválasztása;

b) a kézikönyvben ezen műveletek leírására szolgáló matematikai képletek;

c) különös parancsok vagy parancsok kombinációi, amelyekkel a műveleteket le lehet hívni;

d) az első program szerzője által a különböző parancsok tekintetében biztosított opciók;

e) az első program által felismert kulcsszavak és szintaxis;

f) az első program szerzője által kiválasztott alapértelmezések, melyeket akkor kell alkalmazni, ha egy bizonyos parancsot vagy opciót a felhasználó nem határozott meg;

g) bizonyos körülmények esetén az első program által végrehajtandó ismétlések száma?

9) Úgy kell-e értelmezni a [2001/29 irányelv] 2. cikkének a) pontját, hogy sérti a kézikönyvön fennálló szerzői jogot, ha a második program szerzője – egy, a második programot leíró kézikönyvben – többszörözi vagy nagymértékben többszörözi az első program által felismert kulcsszavakat és szintaxist.”

IV – Elemzés

36. Álláspontom szerint a High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division által feltett kérdéseket az alábbi módon lehet kezelni.

37. Elsőként, a kérdést előterjesztő bíróság első, második és harmadik kérdésével lényegében azt kérdezi, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a számítógépi program funkcionalítása és a programnyelv e program kifejezésének tekinthető-e, s ennek megfelelően az irányelvben előírt szerzői jogi védelem alatt áll-e.

38. Másodsorban a negyedik kérdést úgy értelmezem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság valójában azt kívánja megtudni, hogy a hivatkozott irányelv 1. cikkének (2) bekezdését és 6. cikkét akként kell-e értelmezni, hogy nem minősül engedélyköteles cselekménynek az az eset, amikor a jogszerű felhasználó a kódot többszörözi vagy az adatbázis formátumának kódját lefordítja annak érdekében, hogy a saját számítógépi programjában olyan forráskódot hozzon létre, amely képes arra, hogy ilyen fájlformátumot olvasson és írjon.

39. Harmadsorban az ötödik, hatodik és hetedik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra kéri a Bíróságot, hogy határozza meg a szerzői jogi jogosult engedélyének követelménye alóli – az irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében meghatározott – kivételek pontos terjedelmét. Többek között azt szeretné megtudni, hogy „a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása […], amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult” csupán azokat a cselekményeket foglalja magában, amelyek elvégzésére a számítógépi program használatára engedéllyel rendelkező személy a használati engedély értelmében jogosult, és e cselekmények célja befolyásolja-e az engedély birtokosának azt a lehetőségét, hogy e kivételekre hivatkozzon.

40. Végül a nyolcadik és kilencedik kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy egy számítógépi program használati útmutatójában leírt egyes elemeknek egy másik számítógépi programban vagy használati útmutatóban történő többszörözése sérti az első kézikönyvön fennálló szerzői jogot.

A – *A számítógépi program funkcionalitásának és programnyelvének a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti védelméről*

41. A kérdést előterjesztő bíróság valójában a 91/250 irányelvben biztosított védelem tárgyára és terjedelmére kérdez rá. Többek között azt kell eldönteni, hogy a funkcionalitás [11], a programnyelv és az adatfájlok formátuma e számítógépi program kifejezésének tekinthetők-e, és ekként az irányelv értelmében szerzői jogi védelem alatt állnak-e.

42. Emlékeztetnem kell arra, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése előírja a tagállamok számára a számítógépi programok irodalmi műként történő védelmét. A szerzői jogi védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik, ám nem fedi le a

11 — A kérdést előterjesztő bíróság láthatóan nem tesz különbséget a „funkció” és a „funkcionalitás” fogalma között az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseiben és kérelmének szövegében. A jelen indítványban az egyértelműség érdekében csak a „funkcionalitás” kifejezést fogom használni.

számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötleteket és elveket.[12] Az irányelv tizennegyedik preambulumbekezdése szintén kifejti, hogy ennek a szerzői jogi alapelvnek az értelmében ezek az ötletek és elvek, amennyiben a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak, az említett irányelv értelmében nem állnak védelem alatt.

43. Ezt az alapelvet a nemzetközi szerződések is átveszik. Többek között a Szellemi Tulajdon Világszervezete (WIPO) által elfogadott Szerzői Jogi Szerződés[13], melynek 2. cikke kimondja, hogy a szerzői jogi védelem a kifejezési formákra terjed ki, és nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre.

44. Ennek indoka, hogy valamely mű jogi védelmet érdemlő eredetisége nem a szabadon felhasználható ötletben rejlik, hanem annak kifejezésében.

45. Ami a számítógépi programokat illeti, a 91/250 irányelv nem határozza meg pontosan „a számítógépi program bármely formában történő kifejezésének" fogalmát.

46. A meghatározás hiánya az uniós jogalkotó kifejezett akaratából fakad. Az irányelvre irányuló javaslatában[14] az Európai Bizottság ugyanis rámutatott, hogy „[a] szakértők szerint egy irányelvben szereplő bármiféle meghatározása annak, hogy mi alkot egy programot, szükségképpen elavulttá válik, amennyiben a technológia előrehaladása révén megváltozik a programok jellege ahhoz képest, ahogy azokat ma ismerjük"[15].

47. Mindemellett az uniós jogalkotó kijelentette, hogy a kreativitás, a szakértelem, és a feltalálói képesség a program kidolgozási módjában nyilvánul meg. A programozó meghatározza a számítógépi program által elvégzendő feladatokat, majd elemzi az ehhez vezető módszereket. A számítógépi program szerzője a könyv szerzőjéhez hasonlóan választja ki a teljesítendő lépcsőfokokat, és e szakaszok kifejezési módja adja meg a számítógépi program gyorsaságának, hatékonyságának, sőt stílusának sajátos jellemzőit.[16]

48. Következésképpen a számítógépi programot csak akkor lehet védelemben részesíteni, ha ezen elemek kiválasztása és elrendezése tanúsítja a szerző kreativitását, valamint szakértelmét, és a művét ebből eredően megkülönbözteti mások műveitől.[17]

49. A Bezpečnostní softwarová asociace ügyben 2010. december 22-én hozott ítéletében[18] a Bíróság kimondta, hogy a 91/250 irányelv által biztosított védelem tárgya magában foglalja a számítógépi program bármely formában történő kifejezéseit, amelyek lehetővé teszik annak különböző programozási nyelveken, úgymint forráskód és tárgykód, történő többszörözését.[19] Megállapította továbbá, hogy a számítógépi program kifejezésének formájától függetlenül e formának védelemben kell részesülnie attól a pillanattól kezdve, hogy többszörözése magának a számítógépi programnak a többszörözését is eredményezi, így lehetővé téve a számítógép számára, hogy funkcióját ellássa.[20]

12 — Lásd a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését.

13 — Az 1996. december 20-án Genfben elfogadott szerződést a Közösség nevében a 2000. március 16-i 2000/278/EK tanácsi határozat hagyta jóvá (HL L 89., 6. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 208. o.).

14 — A számítógépi programok jogi védelméről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslat [COM(1988) 816. végleges, HL 1989. C 91., 4. o., a továbbiakban: irányelvre irányuló javaslat].

15 — Lásd az irányelvre irányuló javaslat „Különös rendelkezések" című második részében az 1. cikk (1) bekezdésének első francia bekezdését.

16 — Lásd az irányelvre irányuló javaslat 2.3 pontját.

17 — Lásd az irányelvre irányuló javaslat 2.5 pontját.

18 — A C-393/09. számú ítélet, EBHT 2010., I-13971. o..

19 — A 35. pont.

20 — A 38. pont.

50. A számítógépi program védelme tehát nem korlátozódik e program betűkkel kifejezett részeire, azaz a forráskódra és a tárgykódra, hanem a szerző kreativitását megjelenítő valamennyi alkotóelemére kiterjed.

51. Az így megadott kereten belül ezt követően vizsgálni kell, hogy a számítógépi program funkcionalitása és a programnyelv a program kifejezésének tekinthetők-e, és ennek megfelelően a 91/250 irányelvben meghatározott védelemben részesülnek-e.

1. A számítógépi program funkcionalitásának szerzői jogi védelméről

52. A számítógépi program funkcionalitását az informatikai rendszer által biztosított lehetőségek összességeként, a programra jellemző műveletekként lehet meghatározni. Másként fogalmazva a program funkcionalitása az a szolgáltatás, amit a használó a programtól elvár.

53. Álláspontom szerint a számítógépi program funkcionalitása önmagában nem lehet a 91/250 irányelv 1. cikkének (1) bekezdésében meghatározott szerzői jogi védelem tárgya.

54. Vegyünk egy konkrét példát. Ha egy programozó elhatározza egy repülőjegyek foglalására szolgáló számítógépi program kifejlesztését, e szoftverben a foglalás elvégzéséhez szükséges nagyszámú funkciót találunk majd. A számítógépi programnak ugyanis képesnek kell lennie arra, hogy megtalálja a használó által keresett járatot, ellenőrizze a rendelkezésre álló helyek számát, lefoglalja az ülést, rögzítse a felhasználó személyes adatait, figyelembe vegye az online fizetéssel kapcsolatos adatokat, és végül megszerkessze a felhasználó elektronikus repülőjegyét.[21] Mindezen funkcionalitást, illetve műveleteket egy pontosan meghatározott és behatárolt cél vezérli. Ekképp tehát egy és ugyanazon ötlethez kapcsolódnak. Ebből eredően több azonos funkcionalitású számítógépi program létezhet.

55. E funkcionalitás konkrét megvalósításához azonban rengeteg különböző eszköz áll rendelkezésre, és a 91/250 irányelv értelmében épp ezen eszközök állhatnak szerzői jogi védelem alatt. Amint ugyanis azt korábban bemutattam, a kreativitás, a szakértelem és a feltalálói képesség a program kidolgozási módjában, más néven az írásmódjában nyilvánulnak meg. A programozó képleteket és algoritmusokat használ, melyek önmagukban nem állnak szerzői jogi védelem alatt[22], hiszen a költő vagy regényíró által az irodalmi alkotáshoz felhasznált szavakhoz hasonlók[23]. Azonban mindezen elemek elrendezési módja, mint például a számítógépi program írásmódjának stílusa tükrözheti a szerző saját szellemi alkotását, és így védelem tárgya lehet.

56. Számomra úgy tűnik, hogy a 91/250 irányelv elfogadásához vezető előzetes munkálatok is ezt az elemzést erősítik meg. A Bizottság ugyanis az irányelvre irányuló javaslatában elmagyarázza, hogy a számítógépi programok szerzői jogi védelmének legfőbb előnye, hogy kizárólag a mű egyedi kifejezését fedi le, és így megfelelő mozgásteret biztosít más szerzők számára hasonló, vagy akár azonos programok alkotásához, feltéve hogy a másolástól tartózkodnak.[24] Ez a szempont azért is különösen jelentős, mert a számítógépi programokhoz szükséges algoritmusok jelentős számban, de nem korlátlanul állnak rendelkezésre.[25]

57. Ha elfogadnánk egy számítógépi program önmagában vett funkcionalitásának védelmét, ezzel felkínálnánk az ötletek kisajátításának lehetőségét, a műszaki előrehaladás és ipari fejlődés rovására.

21 — Lásd a Navitaire Inc. kontra EasyJet ügyben a High Court of Justice (England & Wales) által 2004. július 30-án hozott ítélet 116. és 117. pontját. (2004 EWHC 1725. [Ch]).

22 — Lásd ezen irányelv tizennegyedik preambulumbekezdését és 1. cikkének (2) bekezdését.

23 — Lásd az irányelvre irányuló javaslat 2.4. pontját.

24 — Lásd az irányelvre irányuló javaslat 3.7. pontját.

25 — Lásd uo.

58. A nemzeti bíróság kérdését másfelől úgy értelmezem, hogy az arra irányul, hogy a forráskód – a számítógépi program funkcionalitására vonatkozó –jellemzőjének egy másik számítógépi program forráskódjában történő többszörözése sérti-e a szerzőnek az első programon fennálló kizárólagos szerzői jogát.

59. Álláspontom szerint, ha a számítógépi program funkcionalitása kifejeződésének jelentős részét többszörözik, az – a többi szerzői jogi védelem alatt álló műhöz hasonlóan – sértheti a szerzői jogot.

60. Az Bíróság ugyanis az Infopaq International ügyben 2009. július 16-án hozott ítéletében [26] megállapította, hogy egy műalkotás egyes részei akkor részesülnek a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontja szerint védelemben, amennyiben olyan elemeket tartalmaznak, amelyek e mű szerzője saját szellemi alkotása kifejeződéseinek minősülnek [27]. Abból kiindulva, hogy a számítógépi programot saját jogon irodalmi műként kell kezelni [28], ugyanezt a gondolatmenetet kell használni azokra az elemekre, amelyek a számítógépi program szerzője saját szellemi alkotásának kifejeződését képezik.

61. Ezen túlmenően a nemzeti bíróság tudni szeretné, hogy egy másik számítógépi programban többszörözött számítógépi program funkcionalitásának jellege és terjedelme, vagy a többszörözés részletességének foka kihatással van-e erre a gondolatmenetre.

62. Álláspontom szerint nem.

63. Vegyük újra példának a repülőjegy-foglalást lehetővé tevő számítógépi programot. E program szerkezete határozza meg a program funkcionalitását és írja le e funkciók összekapcsolódását. Az adott program saját funkcionalitása, azaz a használó számára repülőjegy vásárlása irányítja ezt az összekapcsolódást. Ellenőriznie kell például, hogy létezik-e a járat, ha igen, mely napokon és hány órakor, van-e rajta hely stb. Bármilyen legyen is a funkcionalitás jellege és terjedelme, e rendeltetés, vagy akár több funkció kombinációja is csupán egy ötleten alapul, és önmagában nem részesülhet szerzői jogi védelemben.

64. A fentiekhez hasonlóan úgy vélem, hogy e gondolatmeneten nem változtat a számítógépi program funkcionalitásának megalkotása során kifejtett szellemi erőfeszítés és munka, valamint a ráfordított szakértelem jellege és terjedelme sem.

65. Szeretnék ugyanis emlékeztetni arra, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (3) bekezdése értelmében a számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti, abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. E rendelkezés kimondja, hogy annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltétel nem alkalmazható. [29] Többek között az irányelv nyolcadik preambulumbekezdése kijelenti, hogy a program minőségi vagy esztétikai jellemzőinek vizsgálata nem alkalmazható feltételként annak megítélésekor, hogy a számítógépi program eredeti alkotás-e.

66. Így, álláspontom szerint annak megállapításához, hogy egy számítógépi program a szerzői jog értelmében védelemben részesülhet-e, nem a program létrehozására fordított időt és munkát, vagy a szerző szakértelmének szintjét kell figyelembe venni, hanem a megírása eredetiségének szintjét.

67. A jelen esetben a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy a SAS összetevők funkcióinak átmásolásával a WPL saját rendszerében többszörözte-e a SAS összetevők alkotóelemeinek olyan jelentős részét, mely az összetevők szerzője tekintetében a saját szellemi alkotás kifejezésének minősül.

26 — A C-5/08. sz. ítélet (EBHT 2009., I-6569. o).

27 — A 39. pont.

28 — Lásd a 91/250 irányelv 1. cikkének (1) bekezdését. Lásd szintén az irányelvre irányuló javaslat 1. cikkének (2) bekezdését.

29 — Lásd szintén az irányelvre irányuló javaslat 1. cikkének (3) bekezdését.

2. A programnyelv szerzői jogi védelméről

68. A kérdést előterjesztő bíróság egyúttal azt is szeretné megtudni, hogy a számítógépi program programnyelve a 91/250 irányelv szerint szerzői jogi védelemben részesülhet-e.[30] A WPL ugyanis a WPL rendszert úgy alkotta meg, hogy az képes legyen a SAS programnyelven írt utasítások értelmezésére és végrehajtására.

69. Amint azt korábban bemutattam, a számítógépi programot először forráskód formájában szerkesztik meg. E forráskódot olyan programnyelven írják, amely mintegy tolmácsként működik a használó és a gép között. Lehetővé teszi a használó számára, hogy olyan nyelven írjon utasításokat, amelyet ő maga is ért. A kérdést előterjesztő bíróság magyarázata szerint a SAS nyelv kijelentésekből, kifejezésekből, opciókból, formátumokból és funkciókból áll, mely elemeket tokenekben – bizonyos megállapodásoknak megfelelően alkalmazott karakterláncokban – fejeznek ki. A SAS nyelv egyik fő tokentípusa a név, mint a LOGISTIC vagy az UNIVARIATE. A kérdést előterjesztő bíróság leszögezi, hogy a SAS nyelvnek megvan a saját szintaxisa és kulcsszavai.[31]

70. Patrick Roussel szerint „a programnyelv önmagában tudományos műnek vagy elméleti felépítménynek tekinthető, melynek célja szoftverforrások írása érdekében az ismeretek rendezése, meghatározása és továbbítása az emberi lény számára érthető kijelentések formájában, mely könnyen a számítógép által végrehajtható utasításokra fordítható. A programnyelv sajátos eszközök használatát gondolja ki, s elősegíti az elme megmozgatását a számítógép forrásprogramjainak megfogalmazása és formába öntése érdekében. Nem arról van szó, mint a program esetében, hogy a számítógépet egy sajátos eredmény elérésére vesszük rá, hanem megadjuk az eredményt lehetővé tevő program formába öntésének szabályait”[32].

71. Következésképpen számomra úgy tűnik, hogy a programnyelv a működéshez szükséges olyan alkotóelem, mely lehetővé teszi utasítások adását a gépnek. Amint azt a SAS nyelvnél láttuk, a programnyelv mindenki által ismert, és minden eredetiséget nélkülöző szavakból és karakterekből áll. Álláspontom szerint a programnyelvet a regényíró által használt nyelvhez lehet hasonlítani. Azaz a regényíró számára a kifejezés eszköze, de nem maga a kifejezés.

72. Ennél fogva nem gondolom, hogy a programnyelv önmagában a számítógépi program kifejezésének tekinthető, és a 91/250 irányelv értelmében szerzői jogi védelemben részesülhetne.

73. Álláspontom szerint e gondolatmenetet nem kérdőjelezi meg az a tény, hogy az irányelv tizennegyedik preambulumbekezdése szerint a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgáló ötletek és elvek a hivatkozott irányelv értelmében nem állnak védelem alatt. A SAS Institute ugyanis úgy ítéli meg, hogy e preambulumbekezdésből *a contrario* értelmezéssel levonható, hogy a programnyelv nincs kizárva a számítógépi programokon fennálló szerzői jogi védelemből.

74. Véleményem szerint a hivatkozott preambulumbekezdés valójában csak megismétli azt az alapelvet, miszerint a szerzői jog az ötletek kifejezését védi, és nem magukat az ötleteket. Ebből eredően a programnyelv önmagában nem részesülhet védelemben. Mivel azonban a számítógépi program forráskódját programnyelven írják, a programnyelvnek ez a kifejezése a 91/250 irányelv 1. cikke értelmében védelem alatt állhat.

75. A fentiekben előadottakra tekintettel úgy vélem, hogy a programnyelv önmagában nem jelenti a számítógépi program olyan kifejezési formáját, amely e rendelkezés értelmében szerzői jogi védelem tárgya lehet.

30 — Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 67–69. pontját.

31 — Lásd az előzetes döntéshozatalra utaló határozat 11. pontját.

32 — Lásd Roussel, P.: „A programnyelv tökéletes elsajátítása a gyakorlatban történik”, *Revue Communication Commerce électronique*, 2005. április, 4. szám, 15. sz. tanulmány.

76. A fenti következtetések összességére tekintettel azon a véleményen vagyok, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem a számítógépi program funkcionalitását és a programnyelvet önmagában nem illeti meg. A nemzeti bíróságnak emellett ellenőriznie kell, hogy e funkcionalitásnak a saját számítógépi programjába való átvételével e program szerzője lemásolta-e az első program alkotóelemeinek olyan jelentős részét, mely az első szerző saját szellemi alkotásának kifejezése.

B – *Az adatfájlok formátumának a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti védelméről*

77. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy a WPL nem követett-e el bitorlást a SAS adatfájlok formátumának olyan mértékű kikódolásával, amely révén a saját számítógépi programjában olyan forráskódot tudott írni, amely ugyanebben a formátumban olvas és ír adatfájlokat.

78. E kérdés annak vizsgálatához vezet, hogy az adatfájlok formátuma, mint logikai csatlakozási felület (interfész) [33], a számítógépi programnak – a 91/250 irányelv szerinti védelem alatt állható – kifejezése-e, és e jogcímen az irányelv 6. cikke értelmében visszafejthető-e a különböző számítógépi programok alkotóelemeinek együttes működtetése érdekében.

79. A SAS Institute az alábbiak szerint írja le az adatfájlformátumokat. A SAS rendszer a fájlokban adatokat tárol, és onnan adatokat von ki. Ennek érdekében a rendszer több adatformátumot használ, melyeket a SAS Institute hozott létre. Úgy tekinthetünk e formátumokra, mint az üres nyomtatványokra, amelyeket a SAS rendszer tölt ki az ügyfél adataival, és amelyekben külön hely van fenntartva az egyéni információk beírására annak érdekében, hogy a rendszer a fájlt megfelelő módon olvassa és írja. [34]

80. A WPL, annak érdekében, hogy a programja hozzáférjen a felhasználók SAS adatfájlformátumban tárolt adataihoz, programját úgy alakította ki, hogy az megértse és átültesse ezt a formátumot.

81. Álláspontom szerint a 91/250 irányelv nem zárja ki a csatlakozási felületeket a szerzői jogi védelemből. A tizenharmadik preambulumbekezdés annak a megállapítására szorítkozik, hogy a program valamely eleme alapjául szolgáló ötletek és elvek, ideértve a csatlakozási felületet, ezen irányelv értelmében nem állnak szerzői jogi védelem alatt.

82. A SAS Institute-tal egyetértek abban, hogy a SAS adatfájlok formátuma a SAS számítógépi program szerves részét képezi. Emellett a hivatkozott irányelv tizenegyedik preambulumbekezdése kimondja, hogy a programnak a szoftver és hardver elemek közötti […] összekapcsolódást és kölcsönhatást biztosító részei általában „csatlakozási felületek” (interfész) néven ismertek. Mivel a számítógépi program részét képezi, a csatlakozási felületet – a jelen esetben a SAS adatfájlformátumokat létrehozó, író és olvasó elemeket – e programban forráskódban fejezik ki. Ebből eredően, amennyiben az interfész a számítógépi program kifejezésének jelentős részét képezi – ahogy azt a jelen indítvány 59. és 60. pontjában láttuk –, akkor a 91/250 irányelv értelmében szerzői jogi védelemben részesülhet.

83. Ennek tudatában a kérdés az, hogy ezen irányelv 6. cikke alapján a WPL jogosan végezte-e a visszafejtést a SAS rendszer és a WPL rendszer együttes működtetésének biztosítása érdekében.

33 — Mind a felek, mind a kérdést előterjesztő bíróság elismerik, hogy a SAS adatfájlok formátuma logikai interfész.

34 — Lásd a SAS Institute írásos észrevételeinek 96. pontját.

84. A csatlakozási felület ugyanis lehetővé teszi az együttes működtetést, vagyis a különböző számítógépi programok elemei közötti információcserét [35] és ezen információk kölcsönös használatát [36]. Márpedig a 91/250 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy bizonyos feltételek teljesülése esetén nincs szükség a jogosult engedélyére, ha az önállóan megalkotott számítógépi program más programokkal való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzéséhez elengedhetetlenül szükséges kódjának ezen irányelv 4. cikkének a) és b) pontja értelmében vett többszörözése, illetve lefordítása. Ezt nevezik visszafejtésnek.

85. A 91/250 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a számítógépi program szerzőjét megillető kizárólagos jogok alól kivételt képez, ezért véleményem szerint megszorítóan kell értelmezni. E tekintetben az uniós jogalkotó gondot fordított annak pontosítására – ezen irányelv huszonegyedik és huszonharmadik preambulumbekezdésében –, hogy a visszafejtést kizárólag pontosan meghatározott körülmények esetén lehet elvégezni, és nem alkalmazható oly módon, hogy az indokolatlanul károsítsa a jogosult jogos érdekeit, vagy sérelmes legyen a számítógépi program rendes felhasználására.

86. Ennek megfelelően a visszafejtést csak az engedéllyel rendelkező személy végezheti, és csak akkor, ha az együttes működtetéshez szükséges információ korábban nem volt ezen engedéllyel rendelkező személy számára könnyen hozzáférhető, és a visszafejtés az eredeti számítógépi programnak csak az együttes működtetéshez szükséges részeire korlátozódik. [37]

87. Álláspontom szerint az „elengedhetetlen”, illetve „szükséges” kifejezések használata tanúsítja az uniós jogalkotó arra irányuló akaratát, hogy a visszafejtést kivételes cselekménnyé tegye. Véleményem szerint az engedéllyel rendelkező személynek igazolnia kell, hogy a saját programja alkotóelemeivel történő együttes működtetés érdekében elkerülhetetlen a kód többszörözése vagy a kódforma lefordítása.

88. Végül úgy gondolom, hogy a visszafejtés nem eredményezheti azt, hogy az engedéllyel rendelkező személy a számítógépi program kódját a saját programjában többszörözze. A 91/250 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése ugyanis úgy fogalmaz, hogy a visszafejtés a különböző számítógépi programok elemei közötti *együttes működtetéshez szükséges információ megszerzése* [38] érdekében végezhető el. Azonban semmilyen esetben nem engedélyezi a számítógépi program kódjának többszörözését.

89. Mindenesetre a nemzeti bíróságnak kell ellenőriznie, hogy az említett irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a)–c) pontjában felsorolt feltételek fennállnak-e.

90. A fentiekre tekintettel úgy vélem, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését és 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a tevékenység, melynek során az engedéllyel rendelkező személy a kódot többszörözi vagy az adatbázis formátumának kódját lefordítja annak érdekében, hogy a saját számítógépi programjában olyan forráskódot hozzon létre, amely képes arra, hogy ilyen fájlformátumot olvasson és írjon, nem tekinthető engedélyköteles cselekménynek, amennyiben ez elengedhetetlen a különböző programok részeinek együttes működtetéséhez szükséges információk megszerzéséhez. E tevékenység azonban nem eredményezheti azt, hogy az engedéllyel rendelkező személy saját programjában többszörözze a számítógépi program kódját, amit a nemzeti bíróságnak ellenőriznie kell.

35 — Lásd ezen irányelv tizenegyedik preambulumbekezdését.

36 — Lásd a 91/250 irányelv tizenkettedik preambulumbekezdését.

37 — Lásd a 91/250 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a)–c) pontját.

38 — Kiemelés tőlem.

C – A 91/250 irányelv 5. cikke (3) bekezdésének alkalmazási köréről

91. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra szeretne választ kapni, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében szereplő „a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása, amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult" csupán azokat a tevékenységeket foglalja-e magában, amelyek elvégzésére a számítógépi program használatára engedéllyel rendelkező személy a használati engedély értelmében jogosult, és e cselekmények célja befolyásolja-e az engedély birtokosának azt a lehetőségét, hogy e kivételekre hivatkozzon.

92. E rendelkezés tárgya egyértelmű. A számítógépi program működésének megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából történik. E rendelkezés az irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében megfogalmazott alapelv láncolatába illeszkedik, miszerint a számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötletek és elvek nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

93. Véleményem szerint a hivatkozott irányelv 5. cikke (3) bekezdésének hatékonyon érvényesülése gyakorlatilag azt kívánja elkerülni, hogy a számítógépi programon fennálló jogok jogosultja szerződéses kikötések útján közvetetten levédje a program alapjául szolgáló ötleteket és elveket. E tekintetben a 91/250 irányelv 9. cikke (1) bekezdésének második mondata kimondja, hogy minden, az 5. cikk (3) bekezdésével ellentétes szerződéses kikötés semmis.

94. Mindazonáltal, bár ez utóbbi rendelkezés lehetővé teszi a jogosult felhasználó számára a számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötletek és elvek meghatározását, egyúttal be is határolja e lehetőséget.[39] Ennek megfelelően e személy a program működését csak *azon cselekmények korlátain belül* figyelheti meg, tanulmányozhatja vagy próbálhatja ki, *amelyek elvégzésére jogosult*.[40]

95. Álláspontom szerint „a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása, amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult" kifejezés a 91/250 irányelv 4. cikkének a) és b) pontja, valamint az 5. cikk (1) bekezdése értelmében engedélyezett tevékenységekre vonatkozik. A jogosult kizárólagos joga ugyanis bizonyos cselekmények elvégzése vagy engedélyezése.[41] E jogosult önállóan határozza meg ezeket a tevékenységeket a kötelező erejű használati engedélyben. Megengedheti például a számítógépi programjának többszörözését, de a lefordítását vagy adaptálását nem.

96. Egyebekben a hivatkozott irányelv 5. cikkének (1) bekezdése értelmében külön szerződéses kikötések hiányában egyes cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is. Az uniós jogalkotó a 91/250 irányelv tizenhetedik preambulumbekezdésében leszögezte, hogy e felhasználáshoz szükséges betáplálás és futtatás szerződés útján nem tiltható meg.

97. Mindezekből eredően úgy vélem, hogy „a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása, amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult" kifejezés csak azokat a tevékenységeket foglalja magában, amelyre e személy a szerzői jog jogosultjától engedélyt kapott, valamint a számítógépi program rendeltetésszerű használatához szükséges betáplálást és futtatást.

39 — Lásd szintén a 91/250 irányelv tizennyolcadik preambulumbekezdését.

40 — Kiemelés tőlem.

41 — Ezen irányelv 4. cikkének a) és b) pontja.

98. A kérdést előterjesztő bíróság ezen túlmenően azt is tudni szeretné, hogy maga a cél, amelynek elérése érdekében az engedély birtokosa a számítógépi program működését megfigyelte, tanulmányozta és kipróbálta [42], befolyásolja-e azt a lehetőségét, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében megfogalmazott kivételekre hivatkozzon.

99. Amint korábban láttuk, e rendelkezés célja, hogy lehetővé tegye a számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötletek és elvek meghatározását, anélkül azonban, hogy a program szerzőjét megillető kizárólagos jogok sérülnének.

100. Véleményem szerint az említett rendelkezés megfogalmazásából és felépítéséből kitűnik, hogy e rendelkezés nem eredményezheti, hogy a számítógépi program példányának használatára jogosult személy hozzáférjen a szerzői jog által védett adatokhoz, mint amilyen a forráskód vagy a tárgykód.

101. Következésképpen, az előadottak összességére tekintettel úgy vélem, hogy a hivatkozott irányelv 5. cikkének (3) bekezdését a 4. cikk a) és b) pontjával, valamint az 5. cikk (1) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a „program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása, amelyre [a jogszerű felhasználó] jogosult” csak azokat a tevékenységeket foglalja magában, amelyre e személy a szerzői jog jogosultjától engedélyt kapott, valamint a számítógépi program rendeltetésszerű használatához szükséges betáplálást és futtatást. A program működésének e rendelkezés szerinti megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása nem eredményezheti, hogy a számítógépi program példányának használatára jogosult személy a szerzői jog által védett adatokhoz – mint a forráskód vagy a tárgykód – hozzáférjen.

D – *A számítógépi program használati útmutatójának a 2001/29 irányelv 2. cikke a) pontja szerinti védelméről*

102. A kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt szeretné megtudni, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy egy számítógépi program használati útmutatójában leírt egyes részeknek egy másik számítógépi programban vagy használati útmutatóban történő többszörözése sérti az első kézikönyvön fennálló szerzői jogot.

103. A SAS kézikönyvek műszaki jellegű művek, melyek kimerítően és részletesen dokumentálják minden SAS összetevő minden részének funkcionalitását, a szükséges adatbeviteleket, és ahol szükséges, az elvárt adatkinyeréseket. Használati céllal, és azért készültek, hogy a felhasználók számára nagy mennyiségű információt szolgáltassanak a SAS rendszer külső működéséről. A SAS kézikönyvek nem tartalmaznak a rendszer belső működésére vonatkozó információkat.

104. A kérdést előterjesztő bíróság leszögezi, hogy mindegyik SAS kézikönyv eredeti irodalmi mű, mely a 2001/29 irányelv értelmében szerzői jogi védelemben részesül.

105. Ezen irányelv 2. cikkének a) pontja kimondja, hogy a szerzőt műve tekintetében megilleti a „bármely eszközzel vagy formában” történő többszörözés engedélyezésének vagy megtiltásának kizárólagos joga. Álláspontom szerint az a tény, hogy a feltételezett bitorlás a kézikönyvnek más megjelenési formában – azaz egy számítógépi programban – történő többszörözésével történik, nem zárja ki e többszörözést az említett irányelv alkalmazási köréből.

42 — E célok felsorolását a hetedik kérdés a)–g) pontja tartalmazza.

106. A korábban hivatkozott Infopaq International ügyben ugyanis a Bíróságnak már volt alkalma a 2001/29 irányelv 2. cikkében szabályozott védelem terjedelméről nyilatkozni. Ennek kapcsán kimondta, hogy ezen irányelv huszonegyedik preambulumbekezdése szerint a többszörözési jog hatálya alá tartozó cselekmények körét tág értelemben kell meghatározni. Az említett cselekmények tág meghatározásának e követelménye egyébként jelen van az említett irányelv 2. cikkének szövegében is, amely olyan kifejezéseket alkalmaz, mint „közvetett vagy közvetlen”, „ideiglenes vagy tartós”, illetve „bármely eszközzel vagy formában”. [43]

107. Következésképpen a 2001/29 irányelv 2. cikkében kialakított védelemnek olyan terjedelműnek kell lennie, ami véleményem szerint magában foglalja egyes részeknek akár egy másik számítógépi program kézikönyvében, akár magában a számítógépi programban történő többszörözését.

108. Ezt követően azt kell vizsgálni, hogy a SAS kézikönyvek egyes elemeinek a WPL kézikönyvben és a WPL rendszerben történő többszörözésével a WPL megsértette-e a SAS Institute-nak az említett kézikönyveken fennálló szerzői jogait.

109. Amint azt a jelen indítvány 43. pontjában láttuk, a szerzői jog alapelvei szerint a szerzői jogi védelem kiterjed a kifejezésre, s nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre.

110. A jelen jogvitában a kérdést előterjesztő bíróság előadja, hogy a WPL többek között a SAS kézikönyvekből vett át kulcsszavakat, a szintaxist, egyes parancsokat és ezek kombinációját, opciókat, alapértelmezett értékeket és iterációkat, annak érdekében, hogy ezeket a saját programjában, illetve a WPL kézikönyvében többszörözze.

111. Véleményem szerint önmagukban ezen elemek nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt.

112. A programnyelv vonatkozásában ugyanis a jelen indítvány 69. és 70. pontjában már láttuk, hogy szavakból és karakterekből áll, és megvannak a saját szintaxisára jellemző szabályai és kulcsszavai.

113. A különböző parancsokhoz kapcsolódó opciók az adott parancsnak egyfajta al-működését jelentik. Ezen alműködések teszik lehetővé a megkívánt működés részleteinek felügyeletét. Ennek érdekében elegendő a parancs neve után szavakat illeszteni.

114. Az alapértelmezett értékek – melyek akkor lépnek érvénybe, ha a felhasználó nem határozott meg egy parancsot vagy sajátos opciót – lehetővé teszik a SAS rendszer számára, hogy bizonyos körülmények között engedélyezze egyes parancsnevek, opciók vagy adatnevek mellőzését, ezen értékek ugyanis kitöltik az így keletkezett űrt.

115. A statisztikai eljárásokat illetően a WPL által benyújtott észrevételekből kitűnik, hogy a statisztikai műveletek végrehajtása SAS nyelven írt utasításokra indul. A SAS kézikönyvek tartalmazzák minden egyes, a SAS rendszer egymást követő verzióiban megjelent statisztikai eljárás leírását. A WPL rendszer a felhasználók számára – akik SAS nyelven írják alkalmazási programjaikat – a statisztikai eljárások ugyanezen választékát biztosítja. A WPL rendszer a statisztikai eljárások leírását nem többszörözi, hanem azok végrehajtására szorítkozik.

116. Továbbra is a WPL véleménye szerint a SAS kézikönyvekben szereplő matematikai műveletek az adatkinyerést írják le, melyet az adatbevitelből kiindulva számítanak ki. Nem egy számítási sorozat elvégzéséhez szükséges program kódjáról van itt szó. Egy matematikai műveletet ugyanis többféleképpen lehet megoldani. A WPL programozói olyan forráskódot alkottak, amely a számításokat a matematikai műveletekben leírt módon végzi el.

43 — A 41. és 42. pont.

117. Végül, a SAS rendszerben szerepel egy sajátos, nyolc iterációban végződő statisztikai eljárás. Mivel a WPL szerint ez az érték kihatással van a végső eredményre, a programozók – a SAS kézikönyvek elolvasását követően – olyan forráskódot hoztak létre, amely szintén képes nyolc iteráció végrehajtására.

118. E gondolatokból kiderül, hogy e különböző elemek – véleményem szerint – ötleteknek, eljárásoknak, működési módszereknek, illetve matematikai műveleteknek felelnek meg. Ennélfogva önmagukban nem részesülhetnek a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontjában biztosított szerzői jogi védelemben.

119. Ezen ötletek, eljárások, működési módszerek és matematikai műveletek kifejezése azonban e rendelkezés értelmében védelem alatt állhat, ha eredeti jelleget ölt.

120. Kizárólag ugyanis ezen elemek kiválasztásán, elrendezésén és kombinációján keresztül van lehetősége a szerzőnek alkotó szelleme eredeti módon történő kifejezésére, és olyan eredmény létrehozására, amely szellemi alkotásnak tekinthető.[44]

121. Mindazonáltal a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálnia, hogy a jelen esetben ez teljesül-e.

122. A fentiekben előadottakra tekintettel indítványozom a Bíróság számára annak megállapítását, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a számítógépi program kezelési útmutatójához kapcsolódó szerzői jogot sérti a használati útmutatóban leírt egyes részeknek egy másik számítógépi programban vagy használati útmutatóban történő többszörözése, amennyiben – s ezt a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálni – az így többszörözött részek a szerző saját szellemi alkotásának kifejeződése.

V – Végkövetkeztetések

123. A fentiekben kifejtett gondolatokra tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a High Court of Justice (England & Wales) Chancery Division által feltett kérdésekre az alábbi választ adja:

„1) A számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250 tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem a számítógépi program funkcionalitását és a programnyelvet önmagában nem illeti meg. A nemzeti bíróságnak emellett ellenőriznie kell, hogy e funkcionalitásnak a saját számítógépi programjába való átvételével e program szerzője lemásolta-e az első program alkotóelemeinek olyan jelentős részét, amely az első szerző saját szellemi alkotásának kifejezése.

2) A 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését és 6. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a tevékenység, melynek során az engedéllyel rendelkező személy a kódot többszörözi vagy az adatbázis formátumának kódját lefordítja annak érdekében, hogy a saját számítógépi programjában olyan forráskódot hozzon létre, amely képes arra, hogy ilyen fájlformátumot olvasson és írjon, nem tekinthető engedélyköteles cselekménynek, amennyiben ez elengedhetetlen a különböző programok részeinek együttes működtetéséhez szükséges információk megszerzéséhez. E tevékenység azonban nem eredményezheti azt, hogy az engedéllyel rendelkező személy saját programjában többszörözze a számítógépi program kódját, melyet a nemzeti bíróságnak ellenőrizni kell.

3) Ezen irányelv 5. cikkének (3) bekezdését a hivatkozott irányelv 4. cikkének a) és b) pontjával, valamint az 5. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a „program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása, amelyre [a jogszerű

44 — Lásd ez értelemben a fent hivatkozott Infopaq International ítéletet (45. pont).

felhasználó] jogosult”, csak azokra a tevékenységekre vonatkozik, amelyekre e személy a szerzői jog jogosultjától engedélyt kapott, valamint a számítógépi program rendeltetésszerű használatához szükséges betáplálásra és futtatásra. A program működésének e rendelkezés szerinti megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása nem eredményezheti, hogy a számítógépi program példányának használatára jogosult személy a szerzői jog által védett adatokhoz – mint a forráskód vagy a tárgykód – hozzáférjen.

4) Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a számítógépi program használati útmutatójához kapcsolódó szerzői jogot sérti a használati útmutatóban leírt egyes részeknek egy másik számítógépi program vagy használati útmutató útján történő többszörözése, amennyiben – s ezt a nemzeti bíróságnak kell megvizsgálni – az így többszörözött részek a szerző saját szellemi alkotásának kifejeződése.”